

Tudi to spada na pogajalsko mizo

Deželni svet Slovenske skupnosti je na seji z dne 3. t.m. vzela na znanje, da je propadel njen predlog, naj slovenska manjšina na prihodnjih deželnih volitvah nastopi s skupno vseslovensko kandidatno listo, da si tako zagotovi svoje predstavništvo v novem deželnem zboru. Takšen predlog je Ssk bila izoblikovala, kakor hitro je bil odobren novi deželni volilni zakon, ki dejansko onemogoča izvolitev kandidata slovenske politične stranke v deželni svet Furlanije Julijske krajine. Če pa bi slovenski voliv-

DRAGO LEGIŠA

ci in volivke mogli oddati svoj glas enotni vsemanjšinski listi, bi po mnenju Ssk gotovo izvolili svoje predstavništvo v deželni svet, ker bi lista s svojimi glasovi prestopila prag, ki ga nova volilna zakonodaja določa za izvolitev deželnega oziroma deželnih poslancev.

Slovinci, organizirani v italijanskih vsedržavnih strankah, so, kot je bilo ugotovljeno, zavrnili predlog o skupni vsemanjšinski kandidatni listi, češ da bi se na ta način slovenska manjšinska skupnost osamila, se zaprla v nekakšen geto in prekinita vezi z italijanskimi demokratičnimi silami, ki da so naš naravni zaveznik v boju za zaščito manjšinskih pravic.

Tako modrovanje poznamo in nas prav nič ne preseneča. Zelo pa nas čudi, da predstavniki Slovencev, vključenih v italijanske vsedržavne stranke, še vedno vztrajajo na svojih stališčih, čeprav je znano, da ta doslej niso manjšini prinesla nobene pozitivnega učinka.

Na že omenjeni seji na začetku tega meseca je prevladalo mnenje, naj bi Ssk nastopila na prihodnjih deželnih volitvah — te bodo junija letos — s svojim znakom in s svojo listo, vendar v povezavi, kot dopuščajo novi volilni predpisi, z listo ene večjih vsedržavnih italijanskih strank, s čimer bi se okrepila možnost, da bi Ssk prišla do deželnega

Manjšinske perspektive za Evropo 1993

O evropskem združevanju in novih perspektivah za države in narode, ki so njen sestavni del, smo že večkrat pisali. In to velja v posebni meri za narodnostne skupnosti in narodne manjšine, ki prebivajo v državah Evropske gospodarske skupnosti. Znanе so npr. listine, ki sta jih tako Evropski svet kot evropski parlament sprejela glede pravic manjšinskih jezikov in kultur politične Evrope.

Ob sicer že speljanem začetku novega leta 1993 naj na kratko opozorimo na nekatere važnejše dejavnike v zvezi s tem vprašanjem. Znano je, da je bil zlasti po lanskem evropskem vrhu v Birminghamu sprejet koncept »Evrope državljanov«, ki je v bistvu v sedanji Evropi držav nekam nov element. To sicer še ni ideja o pravi Evropi narodov in dežel, za katero se zavzemajo skoraj vse narodne skupnosti naše celine, je pa vseeno korak naprej od nekdanje samo Evrope držav in vlad. Zato moramo tudi zaupati v skupna prizadevanja in napredek v tej smeri.

Začela so se že posvetovanja dvanajsterice za skorajšnji vstop v EGS Avstrije, Finske in Švedske. Daljnoročno pa moramo tu misliti tudi na nove države sred-

nje oz. vzhodne Evrope, vključno Slovenijo. To bo sicer zaenkrat laže za vstop v Evropski svet v Strasburgu, kamor bo tudi republika Slovenija morda vstopila že letos. Verjetno pa še ne bo tako hitro za EGS, ki danes vsekakor preveč ljubosumno gleda na sedanjost, ne zre pa dovolj v prihodnost...

Kaj pa manjšine oz. narodne skupnosti? Že birminghamska deklaracija je tu nova in poudarja tudi jezikovne in kulturne tradicije v EGS prisotnih narodnosti. Svojo vlogo igrajo potem manjšinske stranke v današnjem evropskem parlamentu. Tudi te — in prav te — so pomemben glasnik teženj nad desetine milijonov pripadnikov jezikovnih in etničnih skupnosti zahodne Evrope. Med temi tudi slovenske v Italiji. Skupno se moramo boriti in si prizadevati za pravično uveljavitev svojih pravic v politični Evropi!

Prihodnje leto bodo četrte neposredne volitve za evropski parlament. Prve so bile leta 1979, druge 1984, tretje 1989. Na vseh teh so se uveljavile tudi manjšinske stranke. In na njih smo vedno uspešno sodelovali tudi Slovenci v Italiji na listi Federalizem. Čeprav je sedaj prišlo do težjega

NOVI SEDEŽ NAŠEGA LISTA

Od 1. t.m. sta uredništvo in uprava Novega lista v novih prostorih. Naš naslov je:

Drevored G. D'Annunzio 27/E
34138 TRST
Tel. 040/630824

V isti stavbi je tiskarna Graphart, kjer se tiska naš list.

razkola zaradi sardinske trmoglavosti v zadevi predvidene rotacije evropskega poslanca, bo treba iskati novih oblik sodelovanja med nami. Prepričani smo, da bo z dobro voljo lahko do tega prišlo. Leta 1979 nam je dal vsem lepo lekcijo žal pokojni valdostanski predstavnik Bruno Salvadori, ki je z veliko vero in navdušenjem nad evropsko idejo z nami nastopil tudi pri nas na Goriškem in Tržaškem. Ta ideja medmanjšinskega sodelovanja za Evropo ne sme umreti, se mora razviti in dopolniti z novimi prijemi.

In prav v tem duhu lahko stopamo v nedavno začetem novem letu tudi na tej večkrat težavni, a lepi poti narodnih skupnosti za Evropo. Tudi mi Slovenci!

a.b.

»Pognati globlje korenine doma«

Osrednja slovesnost ob slovenskem kulturnem prazniku je bila v nedeljo, 7. t.m., v Cankarjevem domu v Ljubljani. Prešernovi nagradi sta letos prejela pisatelj Drago Jančar in filmska ter gledališka igralka Milena Zupančič. Komisija je podelila tudi šest nagrad iz Prešernovega sklada. Prejeli so jih grafični oblikovalec Edi Berk, dramatik Evald Flisar, režiser Janez Pipan, pisatelj Zorko Simčič, ki je predstavnik politične emigracije ter že od povojnih let živi in ustvarja v Argentini, slikar Andraž Šalamun in jazzovski trobentač Petar Ugrin.

Letošnja proslava v Ljubljani je potekala umirjeno, lahko bi rekli »tradicionalno« in je torej izzvenela popolnoma drugače kot lanska, ki je tudi vzbudila precej polemik, saj je prestopila »kultur-

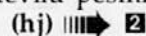
Drago Jančar

Milena Zupančič

ne« meje. Trezen in stvaren je bil slavnostni govor predsednika Slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. Franceta Bernika.

Prvi del izvajanj je posvetil pomenu Franceta Prešerna, »ki nam je kljub skromnemu številu pesmi (h)»

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 14. februarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojani; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Hrošč leti v somraku«; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Janez Pivše: »Za svobodo ali proti njej«. Izzivi in pozivi Marjana Rožanca; 17.30 Z naših prireditvev.

■ PONEDELJEK, 15. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jugoslavija po letu 1945; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marjan Tomšič: »Oštrigeca«; 11.45 Kantavtorji in šansonjeji; 12.00 Taborišče Gonars (pričevanja preživelih); 12.40 Koroška poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nagradna abeceda, radijska kviz oddaja za otroke; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ TOREK, 16. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Zvočna ropotarnica; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marjan Tomšič: »Oštrigeca«; 12.40 Koroška poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Vinko Möderndorfer: »Snubitev anno 91«.

■ SREDA, 17. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marjan Tomšič: »Oštrigeca«; 12.00 Z zdravo hrano do zdravega duha; 12.40 Koroška poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 »Na goriškem valu«; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Na goriškem valu«; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 »Svojo poslednjo voljo pri zdravi in čisti pameti izrekam« — odnos do življenja in smrti v kmečkih oporokah.

■ ČETRTEK, 18. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Obtoženci 2. tržaškega procesa; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marjan Tomšič: »Oštrigeca«; 12.40 Koroška poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ PETEK, 19. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Halo, dober dan! Tu 362875; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marjan Tomšič: »Oštrigeca«; 12.30 Orkestralna glasba; 12.40 Koroška poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Pravljice, pesmice in še kaj...«; 14.30 Od Milj do Devina; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ SOBOTA, 20. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki (ponovitev); 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v Cankarjevem domu v Ljubljani; 11.30 Marjan Tomšič: »Oštrigeca«; 12.00 Ta rozajanski glas — Oddaja iz Rezije; 12.45 Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Ciril Zlobec: »Italijanska srečanja slovenskega pesnika«; 16.00 Skozi tančico molka; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Janez Povše: »Za svobodo ali proti njej«. Izzivi in pozivi Marjana Rožanca.

»Pognati globlje korenine doma«

zapustil tako obsežen opus miselnega in čustvenega bogastva, da pomenijo njegove Poezije zmeraj nov izziv za bralce in znanstvene raziskovalce...« Dr. Bernik je drugi del svojega razmišljanja namenil sodobnim kulturnim ustvarjalcem. Poudaril je predvsem, katere odgovornosti nosi kultura in katere država. Obema je skupen nadideološki cilj, da morata služiti vsem Slovcem doma in po svetu. Predsednik SAZU je tudi poudaril, naj književniki, ki so s svojo umetnostjo pripomogli k ustanovitvi slovenske države, zaradi tega ne pričakujejo posebne plačila, saj so storili to, kar so bili dolžni storiti. Seveda pa mora država podpirati kulturo, saj je odgovorna za njen obstoj. Dr. Bernik je svoj govor zaključil z ugotovitvijo, da pot naše slovenske umetnosti v svet ni lahka. »Zdaj, ko smo na svojem in odprti na vse strani, zato pa bolj kot prej na prepihu dogajanja, bomo morali še bolj prisluhniti sebi in pognati globlje korenine doma, če bomo hoteli postati resnično samosvoj in upoštevanja vreden narod v svetovni kulturi in umetnosti.

Govoru predsednika SAZU je sledilo nagrajevanje. Visoka priznanja je podelil dr. Mirko Mahnič, predsednik odbora Prešernovega sklada, ki je v uvodnih besedah poudaril, da je komisija

Ljudje še dalje množično umirajo

Medtem ko pišemo, Varnostni svet OZN še ni sprejel nobenega sklepa o razmerah v Bosni in Hercegovini, potem ko so pogajanja v Ženevi dejansko obtičala na mrtvi točki. Zdi se pa, da se v Varnostnem svetu utrjuje pričanje, da je treba kljub vsemu izvesti načrt Vanca in Owena, ki sta so-predsednika konference za ureditev razmer na ozemlju bivše Jugoslavije. Ta načrt predvideva razdelitev Bosne in Hercegovine na 10 pokrajin (provinc), v katerih bi v treh imeli večino Srbi, v treh Hrvati in v treh Muslimani, medtem ko bi bilo Sarajevo demilitarizirano območje, na katerem bi enakopravno živeli vse tri narodnosti. Hrvati in Srbi so ta načrt v glavnem že sprejeli, upirajo pa se mu Muslimani, ki zahtevajo, naj se spoštuje suverenost mednarodno že priznane republike Bosne in Hercegovine.

Zadeva seveda ni tako enostavna, kot se zdi na prvi pogled. Izvedba načrta bi namreč med drugim pomenila priznanje za Srbe, ki so si s politiko etnične čistitve in s silo zagotovili oblast v večjem predelu Bosne. S tem bi torej agresor dobil vsaj potuho.

Boji se medtem nadaljujejo in ljudje še dalje množično umirajo.

pri izbiri upoštevala predvsem kriterij umetniške kulture in dejal, da potrjuje ugled vseh dose-danjih nagrajencev brez političnih izkrivljanj. Med drugim je dejal, da se je komisija s podelitvijo nagrade iz Prešernovega sklada pisatelju Zorku Simčiču vsaj delno oddolžila dolga leta zamolčani slovenski književnosti v izseljenstvu.

Prešernova proslava v Ljubljani je tako izzvenela kot program za prihodnost na področju umetnosti in kulturne politike, kot opozorilo, da ne smemo pozabiti preteklosti, da moramo ostati zvesti samim sebi, a istočasno upreti pogled vedno dlje, v Evropo in svet, v katerem si tudi naša slovenska kultura zasluži svoje mesto.

V ponedeljek, 15. februarja, bo v mali dvorani Kulturnega doma, Ul. Petronio 4, v Trstu

34. občni zbor
Sindikata slovenske šole
tajništvo Trst
Začetek ob 8.30.

Predsednik republike Scalfaro v Trstu

V sredo, 10., in v četrtek, 11. t.m., se je mudil na obisku v Trstu predsednik republike Scalfaro. Udeležil se je odprtja akademskega leta 1992-93 na tržaški univerzi, si ogledal področje za znanstveno raziskovanje na Padričah, se poklonil žrtvam Rižarne in brezna pri Bazovici, si ogledal Center za teoretično fiziko pri Miramaru in Zavod združenega sveta v Devinu. V sredo zvečer je na tržaški prefekturi sprejel predstavnike slovenske narodne manjšine v Italiji.

Tudi to spada na pogajalsko mizo

poslanca iz tako imenovanega »kotla ostankov«.

Ne glede na takšno ali drugačno volilno izbiro Slovenske skupnosti je jasno, da se vsa naša manjšina nahaja pred izredno hudo preizkušnjo, saj ji grozi resna nevarnost, da v novem deželnem svetu ne bo ne samo poslanca iz vrst Ssk, ampak sploh nobenega poslanca slovenske narodnosti. Prav nobenega jamstva namreč ni, da bo tokrat gotovo izvoljen kak slovenski kandidat na listah italijanskih vsedržavnih strank.

Vse to pa naravnost vpije po potrebi, da se čimprej z zakonom uredi vprašanje izvolitve oziro-

In memoriam

Giorgio Elleri

V soboto, 6. februarja, so v ožjem družinskem krogu na tržaškem pokopališču pokopali časnikarja Giorgio Elleri. Dan prej je v 59. letu starosti umrl v bolnišnici na Katinari, kjer so ga sprejeli pred nekaj tedni. Podlegel je neozdravljivi bolezni. Zadnja leta je bil urednik na tržaškem sedežu radio-televizijske ustanove RAI, vse od svoje mladosti pa je bil protagonist tržaškega kulturnega in političnega življenja.

Po srcu in duši je bil Tržičan, a presenetljivo neobremenjen z lastnostmi, ki so žal lastne mnogim someščanom. Bil je globok poznavalec tukajšnje stvarnosti in prav zaradi tega prodoren kritik, ki je rad s posebno ironijo komentiral dogodke in dejanja ljudi, še zlasti političnih voditeljev.

Svojo pot časnikarja je začel v tiskovnem uradu tržaškega Lloydja, nato v okviru ustanove za industrijsko področje ter pri tržaški pokrajinski upravi. Bil je med ustanovitelji tednika Il Meridiano in prav za ta list je napisal celo vrsto prodornih analiz družbeno-političnega življenja v Trstu. Giorgio Elleri se je v svoji mladosti aktivno ukvarjal s politiko. Bil je aktiven v socialdemokratski stranki, nekaj časa tudi tajnik Združene socialistične stranke ter več let upravitelj tržaških bolnišnic in podpredsednik italijanskega Stalnega gledališča Furlanije Julijske krajine.

Bil je človek velike srčne dobrote, široke humanistične kulture, odprto-sti in razumevanja. S solidarnostjo in spoštovanjem je gledal tudi na slovensko manjšinsko vprašanje. Tako naj povemo, da je prav Giorgio Elleri imel velike zasluge, da je leta 1965 Dušan Hreščak postal prvi slovenski odbornik v zgodovini tržaškega občinskega sveta in da si je to štel v čast, ker je ta politični uspeh smatral za zmago v boju za rušenje omejenosti nekaterih tržaških krogov.

Marko Tavčar

ma prisotnosti predstavništva slovenske manjšine v deželnem zboru Furlanije Julijske krajine najprej, a tudi v obeh vejah rimskega parlamenta, da krajevnih uprav niti ne omenjamo. Demokratične države zahodne Evrope so ta problem zadovoljivo rešile, kot ga je tudi pošteno in pravično uredila Republika Slovenija, ki je z ustavo zagotovila prisotnost predstavništva italijanske in madžarske manjšine v slovenskem parlamentu in v vseh t.i. dvojezičnih občinah, ne glede na število pripadnikov narodnih manjšin.

Tudi ta in predvsem ta naš problem spada na pogajalsko mizo za tako imenovani Osimo II.

Janko Jež Goldonijeva 200-letnica

I. ŽIVLJENJE IN DELO

Moderno italijansko slovstvo se na področju dramatike pojavlja z močno umetniško osebnostjo Carla Goldonija.

Carlo Goldoni se je rodil leta 1707 v Benetkah v imoviti družini, kjer so visoko cenili gledališko umetnost. Osnovno šolo je končal v Perugi, kjer je bil oče zdravnik. Srednjo šolo je napravil v Riminiju, nakar je študiral pravo v Paviji in leta 1731 doktoriral v Padovi. Posvetil se je odvetništvu poklicu, toda istočasno se je kongenialno ukvarjal s pisanjem komičnih prizorov, melodram in tragedij.

Pridružil se je gledališki skupini in z njo odpotoval v Genovo. Tu se je leta 1734 poročil z Nicoletto Conio, ki mu je ostala zvesta družica do smrti. V tem obdobju umetniškega delovanja je obnovil tako imenovano **commedia dell'arte**, ki so jo na osnovi scenarija improvizirali potujoči artisti, to je gledališčniki. Goldoni je odpravil krinke, češ da je maska, ki je bila pri ljudstvu zelo priljubljena, toga in neživljenjska, ker skriva mimično izražanje umetnikovega čustvovanja. S tem smo dobili značajsko komedijo —

služabniških likov. Moralo predstave posnema na koncu igravec, ki nastopa kot zadnji.

Leta 1744 se Goldoni vrne v Pisto. Štiri leta deluje kot odvetnik in seveda kot dramaturg. Leta 1748 se vrne v Benetke. Pridruži se gledališki skupini Medebac, po razprtiji z njo pa še 10 let deluje s skupino San Luca. To je doba najintenzivnejše Goldonijeve ustvarjalnosti (1748-62). Nastanejo najboljše komedije: **La vedova scaltra** (Prebrisana vdova), **La bottega del caffè** (Kavarnica), **Il bugiardo** (Lažnik), **La locandiera** (Krčmarica) ali **Mirandolina**, **La famiglia dell'antiquario** (Kramarjeva družina), **La finta malata** (Lažna bolnica), **I rusteghi** (Grobjani), **Le baruffe chiozzotte** (Kjozotske zdrahe).

Leta 1750 se je naš avtor obvezal, da bo v enem samem letu napisal 16 komedij. Vse so doživele velik uspeh. Pietro Chiari in Carlo Gozzi sta tedaj javno nastopila proti Goldoniju, češ da s kvantiteto njegova dela izgubljajo na kvaliteti. Oba sta bila skromna dramaturga, ki pa sta še dalje zagovarjala improvizirane komedije. Konec drugega obdobja Goldonijevega us-

hotni grobjan) in **L'avare fastueux** (Godrnjavi skopuh), ki pa nista uspeli.

Leta 1780 se je zaradi utrujenosti umaknil v zasebno življenje. Kralj mu je nakazal pokojnino, ki pa so mu jo leta 1789, ob izbruhu revolucije, ukiniteli. Narodni konvent je Carla Goldonija rehabilitiral in mu pokojnino vrnil. Žal pa je veliki Goldoni dan prej umrl v starosti 86 let.

II. GOLDONI IN SLOVENC

Prvo zanesljivo vest o italijanskih gledaliških predstavah v Ljubljani dobimo v Dolničarjevih analih za leto 1709. Gledališka družina je nastopala tri tedne v mestni hiši. Predstave niso bile slabe, če upoštevamo, da je bil vedno navzoč deželni glavar knez Porzia. Ne vemo pa, ali so uprizarjali opero ali dramo brez glasbe, v tem primeru italijansko komedijo dell'arte, se pravi improvizirano komedijo, ki je bila tedaj zelo priljubljena. V anonimnost so še vedno ovite italijanske dramske predstave do leta 1761. Dne 22.9.1761 so uprizorili Goldonijevo komedijo **Il nemico delle donne, reso amante dalla locandiera astuta** (Sovražnik žensk, ki ga je prebrisana krčmarica spremenila v ljubimca). To je slavna **Locandiera** ali po imenu njene protagonistke **Mirandolina**. Leta 1762 je sledila daljša sezona z devetimi komedijami in 74 predstavami. Ponovili so **Mirandolino**. Nimamo podatkov o ostalih predstavah.

Goldoni je odslej stalno zastopan v gledališkem repertoarju na Slovenskem. Beneški mojster moderne značajske komedije je štiri mesece prebival v slovenskih krajih, a ni slutil, da bo med Slovenci naletel na tako navdušen sprejem. Leta 1728, ko mu je bilo šele 21 let in se je pripravljaj na pravni doktorat, je prišel v Gorico, kjer je njegov oče zdravil dalj časa bolnega grofa Lanthierija, nadzornika avstrijskih čet na Kranjskem in v avstrijski Furlaniji. Poglejmo, kaj je sam o tem napisal v svojih Spominih:

»V Gorici se nismo dolgo zadržali, ampak smo hitro prešli v Vipavo, zelo pomembno kranjsko mesto ob izviru reke, ki mu daje ime in ki je v fevdalni posesti družine Lanthierjev.

Tu smo preživeli štiri čudovite mesece. V tem kraju obiskujejo druga drugo cele družine: starši, otroci, učitelji, služabniki, konji — vsi naenkrat odrinejo in se vsi namestijo, obiskujejo zdaj eno hišo in zdaj drugo. Grof Lanthieri, ki so ga imeli za bolnega, pa je sprejemal vse, ker sam ni nikamor odhajal. Njegova hrana je bila okusna, bila pa je zelo obilna. Še se spominjam skled s pečenko, v kateri so bile jedi po etiketi: četrtna ovna ali srne ali telečja prsa so bili za podlago, med tem pa zajci ali fazani s kupom rdečih ali sivih jerebic, zatem pa kljunači ali drozgi in končno se je pi-

Kip Carla Goldonija v Benetkah

ramida zaključevala s škrjanci in penicami.

To čudno zmes so hitro razgrabili. Brž ko se je skleda prikazala, so najprej razdelili naokrog ptičke; zdaj eni in zdaj drugi so jemali divjačino in jo rezali. Etiketa je tudi predvidevala, da se za vsak obed servirajo tri juhe: juha s predjedjo, zelenjavna juha s prvo jedjo in oluščen ječmen ob vmesnih jedeh. Ječmen so prelivali s sokom pečenke, to pa, kot so mi dejali, pomaga prebavi.

Vina so bila izvrstna. Bilo je neko črno vino, ki so ga imenovali »izdelovalec otrok« (prav gotovo iz nemščine »Kindermacher«, op. p.) in to je dajalo povod za prijetne šale. Edino, kar me je malo motilo, so bile zdravice, ki jih je bilo treba imeti kar naprej.

Vse se spreminja, zato so morda tam zdaj drugačne navade, toda če so v teh krajih še ljudje iz starih časov, kot sem jaz, jim bo mogoče ljubo, da sem jim obudil spomine nanje. Grof Lanthieri je bil zelo zadovoljen z mojim očetom. Zdravje se mu je popravljalo in vsak čas bi moral ozdraveti. Bil pa je pozoren tudi do mene in da bi mi zagotovil zabavo, je dal urediti lutkovno gledališče, ki je bilo skoraj zapuščen, toda bogato z lutkami in okrasjem.

Potemtakem je mladi Goldoni že tedaj čutil veliko nagnjenje do gledališča. Zato je v Vipavi prirejal uspele predstave z Lanthierjevim marionetnim odrom.

V tem času je napravil Goldoni tudi 14-dnevno potovanje v kočiji z grofovimi tajnikom čez Kranjsko v Gradec in nazaj preko Koroške v Trst in spet v Vipavo. O Ljubljani piše v spominih samo to: »Dospeli smo v prvem zaletu do Ljubljane, glavnega mesta Kranjske, ob reki enakega imena. Nisem tam videl ničesar izrednega razen nekakšnih rakov, nepričakovano lepih in velikih — kakor morski — saj so nekateri izmed njih merili cel čevlj«.

Goldoni ni bil samo izvrsten »viveur«, ampak tudi »gourmand«. Verjetno je to posledica genov, ki jih je bil podedoval po svojem očetu.

Slovensko gledališče, ki se je medtem porodilo, je posvetilo Goldoniju

Komedija *Sluga dveh gospodov* je ob 200-letnici avtorjeve smrti uprizorila dramska skupina Prosvetnega društva A. Gregorčič v Štandrežu. Odlični sluga Truffaldino je bil Božidar Tabaj

commedia di carattere. Leta 1738 je Goldoni napisal komedijo **Momolo cortesan** (Hieronim svetovljan), v kateri je izpisal samo besedilo za protagonista Pantalona, ostalo pa je prepustil improvizaciji igralcev. Leta 1742 je napisal prvo popolnoma izpisano besedilo za komedijo **La donna di garbo** (Vljudna gospa).

S tem je Goldoni odpravil z italijanskih gledaliških odrov ne samo maske, ampak tudi improvizirano komedijo, ki je bila v veljavi od srede 16. stoletja dalje. Zdaj se začena vzpon Goldonijeve umetnosti. V njegovih delih se zvrstijo značaji iz vsakdanjega življenja. Kljub temu pa maske v nekaterih komedijah še dalje nastopajo, da bi bolje prihajali do izražanja duhovitost in komičnost nekaterih

pešnega odrskega snovanja pa pomeni povabilo, da bi prevzel vodstvo **Italijanskega teatra v Parizu**. Prav rad je to mesto sprejel. Do konca življenja pa se mu bo stalno tožilo po Benetkah. V svojih v francoščini pisanih spominih pravi: »Tisoč milj sem daleč od Benetk, pa ne mineva dan, da se ne bi spominjal sladkega imena svoje domovine, govornice in običajev svojih ljudi«.

Tudi v tem zadnjem pariškem obdobju Goldoni neprestano ustvarja. Leta 1846 je poslal v Italijo razne komedije, med katerimi **Il ventaglio** (Pahljača). Leto kasneje ga kralj Ludvik XV. imenuje za dvornega učitelja italijanščine za svoje hčere. V tem času je napisal dve komediji v francoščini: **Le bourru bienfaisant** (Dobro-

Pogovor z arh. M. Kokorovcem po izvolitvi v vsedrjavni odbor kotalkarske zveze

»Raven našega zamejskega športa je visoka«

Pred kratkim je arh. Marino Kokorovec dobil pomembno priznanje za svoje delo na športnem področju, saj je bil izvoljen v vsedrjavni odbor kotalkarske zveze. Vest je pomembna tudi zato, ker je prvi Slovenec, ki je dosegel tako pomembno mesto. Postavili smo mu nekaj vprašanj v zvezi z njegovimi novimi nalogami in s težavami zamejskega športa.

Pred dnevi ste bili v Rimu izvoljeni v vsedrjavni odbor kotalkarske zveze, ki je članica italijanskega olimpijskega odbora CONI. Kaj Vam ta izvolitev pomeni in kakšne so Vaše nove pristojnosti?

Da sem bil izvoljen v vsedrjavni odbor kotalkarske zveze, mi je prav gotovo v veliko osebno zadovoljenje, toliko bolj če pomislim, da sem med zamejskimi Slovenci prvi, ki je prišel tako daleč. Poleg glasov društev iz naše dežele, ki jih je le 250, sem prejel še 1700 glasov predstavnikov drugih italijanskih dežel, skupaj torej približno 1950 preferenčnih glasov (dokončni podatki namreč niso bili še objavljeni) na 3300 možnih. Iz tega izhaja, da je bilo cenjeno delo, ki sem ga doslej opravil pri Poletu in pri deželni federaciji. V zvezi z novimi nalogami v italijanski federaciji moram povedati, da bo delo vsekakor odgovornejše, ker se v Rimu kroji bodoča pot našega športa, v Rimu pa bom imel vsekakor možnost spoznati nove ljudi, tudi v okviru CONI-ja, ti stiki pa bodo prav gotovo koristni tudi za naš zamejski šport.

Pred tem ste bili odgovorni za umetnostno kotalkanje v deželnem odboru kotalkarske zveze, dve leti pa podpredsednik v pokrajinskem odboru. Ste na pokrajinski in deželni ravni kot Slovenec naleteli na kakšne posebne težave?

Osem let dela v okviru kotalkarske zveze me je prav gotovo obogatilo z izkušnjami in novimi spoznanji, saj sem imel možnost

preizkušati nekatere nove prijeme na širši osnovi kot je tista, ki jo predstavljajo zgolj naša športna društva. Kot Slovenec ne morem reči, da sem imel kdaj zaradi tega težave, čeprav vsi dobro vedo, kdo in kaj sem. Dejstvo, da sem Slovenec, mi je v okviru zveze samo koristilo, saj sem lažje gojil stike s klubi iz Slovenije in Hrvaške.

Kakšni so bili Vaši stiki s kolegi drugod po Italiji in kako so Vas sprejeli v Rimu?

Stiki, ki sem jih doslej imel po Italiji, so bili vedno pristrčni in prijateljski, saj se je moral Polet večkrat odpovedati vabilom raznih društev, ker je bilo teh vabil preveč, časa in denarja za razna potovanja pa vedno premalo. Kar zadeva Rim bi rekel, da so si nekateri želeli in pričakovali mojo izvolitev že na prejšnjih volitvah, ko sem se po prvem krogu, kjer sem prejel največ glasov, odpovedal kandidaturi, glede na to, da mi ostala družčina, ki naj bi bila izvoljena, ni ustrezala in glede na to, da je bil mandat zelo kratek. Sedaj pa so bile redne volitve,

mandat bo trajal štiri leta in v tem času se da napraviti tudi kaj koristnega za ta šport in za klube, ki se s tem športom bavijo.

Od kod Vaše zanimanje za kotalkanje (Vaš sin je večkratni prvak Samo Kokorovec) in zakaj Vas je pritegnila prav ta športna panoga?

Zanimanje za kotalkanje je v meni naraščalo v času, ko sem odkrival in spoznaval kvalitete tega športa in ko sem spoznal, da se z dobrim delom da še izboljšati raven tega športa, tako da postane še bolj privlačen in spektakularen.

Kaj bi rekli o našem »zamejskem« športu? Je po Vašem zadovoljivi ravni? Kaj bi bilo treba izboljšati in kje vidite največje težave?

Raven našega zamejskega športa je visoka in to prav gotovo po zaslugi dobrih in marljivih športnih delavcev, ki jih v okviru naše manjšine gotovo ne manjka. Prav gotovo pa se da še marsikaj izboljšati. Največja šibka točka pa je gotovo dejstvo, da ne znamo ali se ne potrudimo pritegniti v naš krog tudi tiste otroke, ki niso gibalno najbolj razviti, so pa morda najbolj potrebni zdravega športnega udejstvovanja, čeprav ne bodo mogoče nikoli postali prvaki. Tudi pri nas in tudi danes namreč še vedno velja pregovor mens sana in corpore sano in to je cilj, ki se ga moramo zastaviti za vso našo mladino.

Pogovor je zapisala Helena Jovanovič

Vpisovanje otrok za koloniji v Dragi in Comegliansu

V našem uredništvu smo prejeli naslednje tiskovno poročilo, ki ga objavljamo (Ur.)

SLOKAD in Slovenska Vincencijeva konferenca obveščata, da se je začelo vpisovanje otrok — od 5. do 16. leta — za koloniji v **Dragi** in v **Comegliansu**. Opozorjamo, da je **vpisovanje v Tržaški občini samo do 6. marca!** Zamudnikov ne sprejemajo. Koloniji se lahko odpoveste tudi zadnji hip. V ostalih občinah na Tržaškem in na Goriškem vpisujejo tudi kasneje.

Vpisne pole in navodila dobite na šoli, vpisujejo pa občinske zdravniške asistentke.

Ne zamudite roka za vpis, ker bi bilo škoda, da bi otroci ostali brez prijetnih julijskih počitnic med sovrstniki in pod skrbnim nadzorstvom, tako ob morju kot v gorah.

Za pojasnila lahko telefonirate v Trst v večernih urah, za Drago na št. 226117, za Comeglians na št. 43194.

Bralce prosimo, da bi o gornjem seznanili znanke, ki imajo šolske otroke.

V ponedeljek 15. februarja bo v **Društvu slovenskih izobražencev** v Trstu predaval prof. Andrej Vovko o Cirilmetodijskemu društvu v Trstu od začetkov do njegove likvidacije. Predavanje bo v ulici Donizetti, 3 z začetkom ob 20.30.

»Kot v preteklosti nas bosta reševali le moralna drža in zvestoba«

Društvo slovenskih izobražencev in Slovenska prosveta sta tudi letos priredili skupno proslavo ob dnevu slovenske kulture, ki je bila v ponedeljek, 8. t.m. v Peterlinovi dvorani v Trstu. Na tej slovesnosti so prireditelji nagradili zmagovalce literarnega in fotografskega natečaja »Mladika« ter podelili priznanja »Mladi oder 1993«.

Prizor s proslave dneva slovenske kulture v organizaciji DSI in Slovenske prosvete (foto S. Ferrari)

Slavnostni govornik Tomaž Simčič je v svojem razmišljanju predvsem poudaril potrebo po »edinosti«, ki je za majhne narode nujnost, česar se je Prešeren dobro zavedal, ko je zapisal: »Da bi nam srca vnel za čast dežele, med nami potolažil razprtije in spet zedinil rod Slovenč ne cele«. Edinost seveda ne sme pomeniti poenotenja, upoštevati je treba človekovo

svobodo in se zavedati, da je dialog možen le med različnimi. Kjer pa te različnosti ni, ostane le še igra moči in interesov, ki je lahko za male narode usodna. »Kot v preteklosti«, je dejal govornik, »nas bosta reševali le moralna drža in zvestoba.«

Nagradna komisija 21. literarnega natečaja »Mladike« je med 55. prišpevki izbrala 6. Za prvo nagrado dobila Ida Mlakar iz Ljubljane, drugo Milojka Žižmond Kofol iz Renč, tretjo pa Andrej Arko iz Brestovice na Krasu in Ted Kramolc iz Kanade, za poezijo pa prvo Francka Dular iz Novega mesta, drugo Irena Žerjal iz Ricmanj, tretje nagrade pa komisija ni podelila. Če je bila večina poslanih literarnih prispevkov na umetniški višini, pa je razočaral fotografski natečaj »Mladike«, saj se ni dvignil nad raven čistega amaterstva. Prvo nagrado je dobil Ivan Strmole iz Celja, drugo Andrej Žigon in Logatca, tretje pa ni prejel nihče. Sledila je podelitev priznanj »Mladi oder«, ki jih je prejelo 12 amaterskih gledaliških skupin od najmlajših pa do že uveljavljenih, 6 s Tržaškega in prav toliko z Goriškega.

Skupna proslava pod geslom »Sredozemlje - zemlja na sredi«

Igralca SSG Anton Petje in Bogdana Bratuž sta podala nekaj odlomkov iz del naših najpomembnejših literarnih ustvarjalcev (foto S. Ferrari)

Letošnja skupna Prešernova proslava, ki so jo pod geslom, vzetim iz Gradnikove poezije, »Sredozemlje — zemlja na sredi« priredile v Trstu Zveza slovenske katoliške prosvete, Zveza slovenskih kulturnih društev in Slovenska prosveta iz Trsta, je potekala po tradicionalni shemi s petjem, slavnostnim govorom in recitacijami. Kvaliteten pečat pa so tej proslavi dali izvajalci: govornik je bil prof. Pavle Merku, recitala

sta Bogdana Bratuž in Anton Petje, pel pa je Tržaški oktet. Večer je oblikoval režiser Sergij Verč.

Prof. Merku je svoje misli v celoti posvetil analizi sporočila, pomena in aktualnosti pesnika Franceta Prešerna. Pesniška izpoved je brezčasna, je med drugim dejal, zato so poezije enega največjih narodnih genijev danes prav tako aktualne kot v času, ko so bile napisane, saj se zgodovina, situacije in okoliščine ponavljajo. Poseben poudarek je prof. Merku dal tudi Prešernovi kritični misli ter njegovemu izrednemu smislu za svobodo. Dotaknil se je njegovega pojmovanja smrti, ki ni pri tem pesniku negacija, ampak potrditev življenja.

Zelo skrbno so bile izbrane poezije, ki sta jih recitala igralca Slovenskega stalnega gledališča. Poslušali smo Kosovela, Gradnika, Grudna, Budala, Pahorja, Beličiča, Rebulo in Košuto. Prireditve so v ponedeljek, 8. februarja, ponovili v Gorici. Kar preseneča, je bila razmeroma slaba udeležba občinstva na teh prireditvah, predvsem pa je bila opazna odsotnost mladih.

Na sedežu društva »I. Gruden« v Nabrežini je govoril Dušan Jelinčič

»Kultura miru - najvišja oblika kulture«

Tudi društvo Igo Gruden iz Nabrežine se je v nedeljo, 7. t.m., oddolžilo Prešernu s prijetno in doživeto proslavo v društveni dvorani, ki je bila za to priložnost nabito polna. Prireditelji so pripravili pester spored, za slavnostnega govornika pa so povabili časnikarja Dušana Jelinčiča. Za glasbeni del proslave so poskrbeli trije zbori, moški in ženski zbor »Igo Gruden« ter moški zbor »Adriatic« s Hrvatini. Venček Prešernovih poezij pa so podale članice društva Marjanka Ban, Matejka Gruden in Martina Perrot.

Dušan Jelinčič je svoj govor posvetil vprašanju kulture miru. »V teh podivjanih dneh,« je med drugim dejal, »imam vtis, da smo vsi pozabili na kulturo... v zadnjih ključnih štirih letih smo si namreč delali utvare, da bo dovolj, da delegiramo usodo sveta literatom in intelektualcem, pa bomo rešili svet, sebe in našo vest... In vendar se kultura miru ni razvila. Preveč smo bili optimistični. Naslajali smo se ob frazah, da tisti, ki zvečer prebira Puškina, Nerudo, Eliota, Prešerna ali Rilkeja ne more nikoli sprožiti vojne, nismo pa razumeli, da ni dovolj, da tisti, ki vodi državo, tako misli, temveč, da je kultura miru nekaj širšega, nekaj, kar mora biti zakoreninjeno v vseh in ne le v redkih izbrancih... In vendar, čeprav je večkrat kulturnikova funkcija nejasna, nas bo rešila le kultura. Kultura kot socialni, etični, filozofski in politični pojem. Kultura misli in srca, tradicije in napredka, prostora in časa, ki ta trenutek pomeni predvsem kulturo miru...« Govornik se je v svojem razmišljanju dotaknil tudi fundamentalizmov, izbruhov skrajnosti in antagonizmov. »Kulturni narodi nimajo teh antagonizmov,« je še dejal. »Ideološka

Posnetek s Prešernove proslave, ki jo je v Nabrežini priredilo domače društvo »I. Gruden« (foto S. Ferrari)

levica in desnica sta umetno ustvarjeni nadgradnji, ki ne prihajata iz človekove etike in globine srca... Človek je ustvaril druge vrednote... Samo takrat, ko bomo pokopali strahove negativizma umetno ustvarjenih kulturnih blokov bomo lahko rekli, da smo tudi mi prispevali skromen delček pri gradnji najvišje oblike kulture — kulture miru«, je zaključil govornik.

***

Smrt slovenskega primorskega duhovnika

V soboto, 6. t.m., je v Rimu za posledicami prometne nesreče umrl župnik in dekan v Solkanu Jožko Benedetič. Star je bil 66 let in se je rodil v Vipolzah v Brdih. Nekaj let je bil spiritual v bogoslovju v Ljubljani, kjer študirajo semeniščniki iz vseh treh slovenskih škofij. V Rimu je bil na študijskem izpopolnjevanju. Ko je v bližini papeškega zavoda »Slovenik« prečkal cesto, ga je povozil avtomobil. Umrl je v bolnišnici. Njegova smrt pomeni hud udarec za koprsko škofijo, saj je bil rajnik eden vidnejših in vplivnih primorskih duhovnikov.

10. revija »Sovodenjska poje«

V kulturnem domu v Sovodnjah je bila konec prejšnjega meseca 10. revija pevskih zborov »Sovodenjska poje«, ki jo od leta 1984 prireja domače kulturno društvo, navadno pred slovenskim kulturnim praznikom. Spored se je začel z verzi pesnika Prešerna — »Komur duh sem pevski vdihnil, z njim sem dal mu pesmi svoje« podal pa jih je Janez Starina, ki je program tudi povezoval.

Na reviji so nastopili naslednji pevski zbori: ženski zbor »Sovodnje« pod vodstvom Rezi Češčut, moški zbor »Skala« iz Gabrij, ki ga vodi Rozina Konjedic, vokalna skupina »Sovodenjska dekleta« z dirigentko Sonjo Pelicon, (pevkam so se pri dveh pesmih pridružili še člani MZ »Skala«) ter mešani pevski zbor Rupa-Peč pod vodstvom Zdravka Klanjščka. Vsi nastopajoči zbori so na reviji prejeli priznanje Kulturnega društva »Sovodnje«.

Janez Starina je kulturni spored revije zaključil z besedami: »Potrudili smo se, da bi vam pričarali kanček tiste lepote, ki jo je, kot pravi Cankar, Bog raztrosil med Alpami in morjem in dejal, da bodo tod živeli veseli ljudje. Dokler bomo Slovenci prepevali na takih prireditvah, kot je Sovodenjska, bo to izročilo živelo.«

»Sovodenjska poje« se je zaključila s skupnim nastopom zborov. V imenu sovodenjske občinske uprave je prisotne pozdravil odbornik Rafko Butkovič, vsem pa se je toplo zahvalila predsednica KD »Sovodnje« Anka Florenin. »Sovodenjska poje« je postala že tradicionalna prireditve, saj je letos deseta po vrsti. Lepo bi bilo, če bi v prihodnje kulturnemu sporedu dodali še recitacije del umetnikov naše besede v pesmi in prozi.

Remo Devetak

Zbor Rupa-Peč med nastopom na reviji »Sovodenjska poje«

KATOLIŠKA KNJIGARNA v Gorici
in
Zveza slovenske katoliške prosvete
vabita na predstavitev knjige
**NA SVETI GORI
ZVON ZVONI**

ki bo v sredo, 17. februarja, ob 17.30, v razstavnih prostorih Katoliške knjigarne.

O zbirki pesmi bosta spregovorila prof. Lojzka Bratuž in g. Vinko Paljk.

Veselo bo tudi drugod na Goriškem

Vrhovski pust zvest starodavnim tradicijam

Od pustnih sprevodov na Goriškem je gotovo najznačilnejši in najbolj zvest starodavnim tradicijam vrhovski pust. Vsako leto se na Vrhovcu zbere »klapa« domačih fantov, ki pripravijo sprevod in si prizadevajo, da bi bil iz leta v leto zanimivejši. Starost »fantov« ni važna: najmlajši imajo 15 let, najstarejši pa... ni pomembno koliko, važno je le, da se še počuti mladi. Tudi letos se Vrhovci skrbno pripravljajo na svoj pustni sprevod. Imeli so že več sestankov, da so se dogovorili, kako bo sprevod potekal, in zbrali kavcijo za prve žive stroške.

Kot nam je povedal Igor Devetak, eden od organizatorjev, sta na čelu sprevoda dve maski, »fant« in »pupa«. On je oblečen v mornarja, ona pa v praznično obleko, poleg njiju pa je še kakih osem drugih mask. Po vasi teka »papajuharji«, ki so umazani, razcapani, v rokah pa nosijo nogavico, polno pepela. Vsakogar, ki srečajo, pomažejo s pepelom. »Papajuharji« po starem ljudskem izročilu odgajajo zimo in boleznino, podobno kot znani »kurenti« ali pa idrijski »laufarji«. V sprevodu sta tudi »star« in »stara«, sledi jima še nekaj drugih parov. Organizatorji so namreč vključili še nekaj drugih mask, ki jih prejšnja leta ni bilo. Ker pust zelo veliko stane, so v zadnjih letih uvedli tudi »orožnike«, ki zbirajo denar po vasi. V sprevodu je še ena značilna figura — »berač«; njegova naloga je ta, da zbira moko za skupno večerjo.

Pustne maske, ki sodelujejo pri sprevodu na Vrhovcu, se zberejo vsak pustni torek (letos bo 23. februarja) dopoldne v športno-kulturnem središču društva »Danica«, kjer pripravijo tudi voz. Pustne šeme gredo nato po vasi in vseh zaselkih, od zvokih harmonike in »bombardina« (godbe na pihala pri tem sprevodu ni). Po kosilu se maske spet vrnejo na

štartno točko, ko pa hočejo svoje veseljačenje nadaljevati, se jim ob robu postavijo »pametni« vaščani, ki jim zaprejo pot z železno palico. Veseljaki hočejo skočiti čez palico, tedaj pa se zaslišijo streli in na koncu obležijo vse maske na tleh, razen »fanta« in »pupe«. Njiju nato spustijo naprej, saj se drugače ne bi mogla nadaljevati tradicije v prihodnjih letih.

Na Vrhovcu je nato v večernih urah še prosta zabava, skupna večerja in tudi vaški pretep (seveda ne zares). Prireditelji vrhovskega pusta so v preteklih letih organizirali v športno-kulturnem centru tudi večer diapozitivov s posnetki prejšnjih pustov. Na žalost pa, je dejal Igor Devetak, se za to tradicijo zanima vedno manj ljudi, tudi zato, ker gre za zelo naporeno delo, ki zahteva veliko ur prostega časa. Mladi danes na žalost vse manj razumejo pomen tega pusta.

Tudi drugod na Goriškem bodo zaživel razni pustni sprevodi. Značilno in zanimivo je tudi pustovanje v Doberdolu, kjer pustijo strica Lovreta tri dni v krsti v osmici, pustne šeme pa »bedijo« ob njem. V Doberdolu imajo prav tako tudi pustni sprevod po vasi, ali bolje po osmicah, nato pa postavijo v Doberdolu »prižnico«, s katere Bonsignor pridiga o napakah, ki so jih v zadnjem letu zagrešili upravitelji in vaščani. Zanimiv pustni sprevod pa bo tudi v Gorici. Kot običajno se bodo po Korzu sprehajale najrazličnejše pustne maske.

(hj)

ODER 90 uprizori dramo v 3 dejanjih »Mati« Ksaverja Meška. Režija Kazimir Černic. Premiera bo v Katoliškem domu v Gorici v **nedeljo, 14. februarja, ob 17. uri**. Toplo valjeni!

Vrhovske pustne šeme pred »barikado«

(foto S. Ferrari)

KULTURA

Avstrijske antologije s prispevki slovenskih avtorjev

Književno ustvarjanje prestopa na srednjeevropskem prostoru ožje nacionalne okvire. Da se tudi sodobna slovenska literatura vključuje s svojimi narodnimi posebnostmi v jezikovne in estetske polifonije v Evropi, dokazuje med drugim kar več literarnih antologij, ki so v zadnjem času izšle v nemščini v Avstriji.

Pri dunajski založbi Verlag der Apfel sta Johannes Diethart in Herbert Kuhner pod naslovom Wortweben — Webs of Words (Besedne zaporednice) objavila dvojezično nemško-angleško antologijo pesnikov avstrijskega PEN kluba. Na 248 straneh so poleg številnih znanih nemško pišočih avtorjev upoštevani tudi še živeči redki judovski pisatelji iz Avstrije, ki pa so v času nacionalnega socializma v glavnem emigrirali v Ameriko ali Izrael, ter hrvaški in slovenski člani avstrijskega PEN kluba.

Pričujoča antologija zrcali v malem večjezični značaj kulture v Avstriji, v katero so poleg večinskega nemškega duhovnega utripa tvorno vključene tudi posamezne manjšine in jezikovne skupine. Teksti hrvaških in slovenskih pesnikov so ob tem natisnjeni trojezično, v slovenskem, oziroma hrvaškem izvorniku, ter v nemških in angleških variantah. Upoštevanih je kar pet slovenskih pesnic in pesnikov, Milena Merlak, Gustav Januš, Andrej Kokot, France Merkač in Lev Detela. Seveda so prispevki v taki antologiji zelo heterogeni, vendar je morda prav v tej pluri-nacionalni in vsebinski raznovrstnosti čar pričujoče publikacije. Gustav Januš v svojem prispevku odkriva posebnosti koroških Slovencev, opisuje svojega očeta in njegovo ljubezen do starih skrinj in kolovratov, nekakšnih idiomov narodnih starozitnosti. Andrej Kokot je v pesmi »Most« bolj političen. Upira se večinskim manipulacijam z narodnimi manjšinami in njihovimi pripadniki in hoče biti »spet človek«.

Koroški slovenski pesnik Andrej Kokot je predstavljen samo z nem-

škimi prevodi svojih melanholičnih narodno ozavešenih in istočasno družbenokritičnih pesmi tudi v Antologiji koroškega pisateljskega društva, ki jo je navadno izdal Inštitut za dopolnilno izobraževanje, organiziranje, javna dela in management v Celovcu. Obširne komentarje in bibliografske podatke o vseh 29 avtorjih te antologije je prispeval slovenski rojak in celovski prevajalec Peter Kersche, ki je v knjigi prav tako zastopan s primeri svoje moderno usmerjene nemške lirike. To pa so v tej antologiji tudi vsi drobci iz slovenskih območij Koroške, kjer razmerje med slovenskimi koroškimi pisatelji in njihovimi nemškimi kolegi ni v najboljšem ravnotežju.

Disonančne značilnosti avstrijskega trenutka bistveno bolje zrcali velika antologija avstrijskih prozaistov »Prosaland Österreich« (Prozna dežela Avstrija), ki jo je pri celovski založbi Wieser izdal Andreas P. Pittler. V njej sta objavljena teksta Janka Messnerja »Oče naš« in Florjana Lipuša »Jalov pelin«, ki iz kritičnega zornega kota osvetlujeta slovensko stvarnost na Koroškem.

V še obširnejši »srednjeevropski« antologiji iste založbe Wieser »Das Buch der Ränder« (Knjiga robov) iste založbe Wieser so v mednarodnem literarnem orkestru s proznimi prispevki upoštevani tudi štirje Slovenci: Prežihov Voranc, Ivan Cankar, Florjan Lipuš in Drago Jančar.

»Köpfe, Herzen und andere Landschaften« (Glave, srca in druge pokrajine) je obširna antologija proze in poezije, ki je ob dvajsetletnici avstrijske literarne revije Podium izšla pri dunajski Ediciji 5 v založbi Verlag der österreichischen Staatsdruckerei. Ta revija si že od nekdaj prizadeva za interkulturalne stike in demokratizacijo javnega življenja. V antologiji objavlja Lev Detela črtico »Hiša v pokrajini«, v kateri razmišlja tudi o svoji mladosti v različnih hišah v Sloveniji.

Lev Detela

Dunajski simpozij »Pisatelji in nacionalizem«

Na Dunaju se je 31. januarja zaključil mednarodni simpozij o pisateljih in nacionalizmu. Poleg literarnih branj in informativnih srečanj o položaju v posameznih vzhodnih in jugovzhodnih evropskih državah je bila najbolj odmevna okrogla miza z razvejano diskusijo o kontroverzah med evropskim povezovanjem in razcepljanjem v različne nove države in države.

Devet uglednih pisateljev je poročalo o svojih izkušnjah, sanjarijah in strahovih v postkomunističnih skup-

nostih, kjer po mnenju madžarskega udeleženca na simpoziju Istvána Eörsija nekdanji totalitarni režim ni bil sposoben premagati niti nacionalistične fašistoidnosti iz preteklosti, ki se je zdaj razplamtela na primer na Balkanu in že ogroža širša evropska območja. Diskusija v ljudski univerzi Stöbergasse v dunajskem okraju Margareten je bila nedvomno zrcalna slika neke širše krize, ki ta čas pretresa svet. Vodil jo je na Dunaju živeči avstrijski pisatelj Milo Dor, ki je srbske-

Lev Detela ■■■■ B

Goldonijeva 200-letnica

◀ III 3
veliko pozornost. Dramatično drustvo je leta 1884 uprizorilo, to pot seveda v slovenščini, njegovo komedijo **Dva gospoda pa jeden sluga** v prevodu Davorina Hostnika, ki je prišla na oder poklicnega Slovenskega gledališča v Ljubljani že osem let prej, toda v vaudevillski obliki s petjem in glasbo. Goldoni je bil priljubljen tudi med slovenskimi diletantami. Leta 1884 so uprizorili njegovo burko **Gluh mora biti** na odru Čitalnice v ljubljanskem središču, v Šiški pa igro **Mutec**. Goričan France Oblak je prevedel Goldonijevo veseloigro **Čuden dogodek**, ni pa znano, ali so to komedijo tudi uprizorili.

Po letu 1892, ko smo Slovenci dobili Stalno gledališče v Ljubljani, Goldonija ne srečamo več. Srečamo ga šele po prvi svetovni vojni. V sezoni 1926-27 uprizorijo njegovo komedijo **Pri lepi krčmarici** v prevodu Vladimira Knafliča. Prav v istem letu so uprizorili v Mariboru **Slugo dveh gospodov**. Ta komedija je spet na odru v Ljubljani v sezoni 1934-35 v prevodu Cirila Debevca. V Mariboru se je z Goldonijem ukvarjal Jože Kovič. V sezoni 1932-33 je postavil na oder komedije **Zvedave žene**, **Mirandolino** in **Kavarnico** z novim Kreftovim prevodom.

III. GOLDONI V POVOJNI GLEDALIŠKI USTVARJALNOSTI

Po drugi svetovni vojni se slovensko zanimanje za Goldonija ni zmanjšalo. **Le baruffe chiozzotte** (Primorske zdrahe) v posrečenem prevodu Mirka Rupla, ki je Goldonijevo beneško govornico prelil v slovensko trža-

NOVICE

V Galeriji Tržaške knjigarne je bilo sredi prejšnjega tedna odprtje razstave tržaškega slikarja Gian Battista Rosija. Kot je povedal ravnatelj galerije Franco Vecchiet, je to prva izmed štirih razstav likovnih del mladih tržaških umetnikov, ki sodijo v isto skupino. Poleg Rosija so ti še: Gianfranco Carpani, Davide Skerlj in Claudio Buranello.

***

Od ponedeljka, 8. t.m., je v teku tretja faza preureditve javnih prevozov v tržaški pokrajini. Pomembne spremembe bodo tako v avtobusnih zvezah kot v voznih redih, med novimi povezavami pa je predvsem važno, da se bo avtobus št. 43 ustavljal tudi v Slivnem.

***

Prejšnji teden so italijanski nacionalisti odtrgali obcestno tablo v Briščah, ker jih je motilo slovensko ime vasi na njej. V zgoniški občini je do takih vandalskih dejanj že večkrat prišlo, krivcev pa tudi tu še niso našli.

ško obmorsko narečje, so zabavale poslušalce v Trstu in Ljubljani. Najprej so jo uprizorili v Ljubljani v sezoni 1945-46; v Trstu pa 21.7.1950. Bilo je 14 ponovitev. Poleti 1959 so komedijo postavili pred navdušeno publiko na Stadionu I. maja pri Sv. Ivanu. **Mirandolino** so uprizorili v Škednju pri Trstu 14.7.1949. Doživela je 15 ponovitev. Prevedel jo je Knaflič, režiral pa Jože Babič. Scenograf je bil Jože Cesar. **Primorske zdrahe** so spet uprizorili 14.6.1955 v Ljubljani, in sicer najprej v Križankah, nato pa na prostem v Tivoliju. Bilo je 35 ponovitev. Prevod je bil vedno Ruplov. Režirala sta Jože Babič in Modest Sancin. Sceno sta izdelala Jože Cesar in Viktor Molka. Glasbo je pripravil Oskar Kjuder. Koreografinja je bila Olga Gorjupova.

Po drugi svetovni vojni je prišlo do obnovitve italijanskih gledaliških gostovanj v Sloveniji in ostali Jugoslaviji. Med nas je prišlo Malo gledališče iz Milana z **Harlekinom slugo dveh gospodov**, ki mu je kmalu nato sledilo ne manj uspešno gostovanje gledališke skupine Cesca De Baseggia, najbolj pristnega posredovalca Goldonijeve umetnosti. De Baseggio je za svojo turnejo izbral obalne predele Slovenije in Hrvaške, Strehler pa je z milanskim Malim gledališčem za nastope izbral Ljubljano, Zagreb in Beograd. Krožila je tedaj govornica, da sta De Baseggio in Strehler namenoma prekrstila Truffaldina v Harlekina slugo dveh gospodov, da bi psihološko pogojevala jugoslovansko publiko, ki je že sama hudomušno sledila Truffaldinovim ali bolje Harlekinovim vragolijam po jugoslovanski politični sceni. Tito je bil navzoč pri predstavi v Beogradu. Pravijo, da se je prisrčno nasmejal, ko so mu prijatelji zaupno povedali, da je bil pod Harlekinovo krinko mišljen on kot pokorni sluga dveh velikih gospodov, Churchilla in Stalina.

Leta 1957 so bile v Benetkah velike svečanosti ob 250-letnici Goldonijevega rojstva. Udeležilo se jih je kakih 200 italijanistov z vsega sveta. Jugoslavijo je zastopal profesor italijanistike na beograjski univerzi dr. Stanko Škerlj. Velja za enega najboljših poznavalcev Goldonijevega gledališča. Podatke o Goldoniju na Slovenskem sem črpal iz njegovega dela: Italijanske predstave v Ljubljani v 17. do 18. stoletja, ki je izhajalo v nadaljevanjih v **Kroniki mestne občine Ljubljana** (iz let 1934-36). Leta 1936 pa je delo izšlo v samostojni knjigi.

Stanko Škerlj se je rodil 7.2.1893 v Novem mestu na Dolenjskem, torej točno pred 100 leti. Tako skupaj z 200-letnico Goldonijeve smrti proslavljamo tudi stoletnico rojstva Stanke Škerlje, ki je vse življenje posvetil preučevanju Goldonijeve umetnosti in njegovega vpliva na razvoj slovenskega gledališča.

KMETIJSTVO

Obrezovanje trt in sadnega drevja

V nedeljo, 7. t.m., je bila polna luna in ta čas bomo izkoristili za obrezovanje trt in sadnega drevja. Vremena so sedaj zelo lepa in ugodna, zato bomo s tem delom pohiteli, prenehali pa bomo, če je temperatura pod ničlo, ker so tedaj veje zelo krhke in lahko poškodujemo tudi brste. Tokrat bi radi napisali nekaj vrst, da bi opogumili predvsem tiste, ki niso večji tega dela. Vsakdo, ki se je kdaj lotil obrezovanja sadnega drevja, se je na začetku znašel v stiski, čeprav je mogoče obiskoval tečajje ali prebral tako strokovno knjigo.

Najprej bi radi opozorili, da je v sadovnjakih, ki niso bili nikoli obrezovani, to delo skorajda nesmiselno, saj drevesa živijo, rastejo in uspevajo po svojem naravnem ritmu, ki je navadno izmenično, se pravi, da eno leto drevo dobro rodi in nekoliko manj bujno raste, drugo pa obratno. Drevesa pa obrezujemo prav zato, da bi nam redno rodila in da bi dobili vedno dovolj kvalitetne sadeže. Če smo se tega navadili za trte, ne moremo istega trditi za druge sadne vrste. Vsi vedo, da je treba trte obrezovati in dobro ali slabše jih obrezujemo, vsi ki imamo trte. Pri drugih sadnih vrstah pa kmetovalci navadno le odrežejo posušene ali nalomnjene veje, mogoče odžagajo vrh, če sega previsoko, drugače pa se dreves skorajda ne dotikajo. Izbira je torej utemeljena, če dreves nismo nikoli obrezovali. Drugače pa bomo ravnali, če bomo zasadili nov sadovnjak. V tem primeru bomo glede na sadno vrsto, sorto in vzgojno obliko, skrbeli, da bo drevo vse od začetka oskrbovano. V prvi vrsti moramo upoštevati podlago, na katero je drevo cepljeno. V sodobnem sadjarstvu se vse bolj uveljavljajo nizko rastoče sorte, ker jih lažje vzgajamo in obiramo. Glede na sorto se bomo torej odločili za vzgojno obliko. Če sadimo enoletne sadike, bomo z oblikovanjem drevesca začeli prihodnje leto, če pa imamo dvo ali triletno mladiko moramo, že ko jih sadimo, s potrebnimi rezi določiti, kako jih bomo v prihodnje vzgajali. V domačem vrtu je med najbolj uveljavljenimi vzgojnimi oblikami t.i. vazasta oblika, s tremi ali štirimi ogrodnimi vejami, ki se proti vrhu širijo.

Te ogrodne veje naj se odpirajo približno v kotu 45 stopinj, to napravimo tako, da jih privežemo na oporne kole, ali da jih razširimo s palicami. Osnovno pravilo pravi, da moramo odstraniti vse tiste poganjke, ki silijo v notra-

nost krošnje. Drevo potrebuje čim več zraka in osončitve, da bo uspevalo in lepo razvijalo sadeže. Glede na vrsto pa moramo upoštevati in poznati, kateri so rodni brsti za les in kateri so cvetni popki, ki bodo torej cveteli in obrodlili sad.

Pri obrezovanju upoštevamo rodno rez, se pravi rez, s katero usklajujemo rodnost drevesa in pomlajevalno rez, s katero skrbimo, da se drevo vedno znova pomlaja, da ohranja torej čim več rodnih pogojev, da je lepe oblike in da se nam prehitro ne izrodi.

Mnogi tudi v družinskih vrtovih gojijo aktinidijo in marsikje smo videli precej zanemarjene rastline. Tudi aktinidijo ali kivi obrezujemo. V prvi vrsti odrežemo tiste mladike, ki so obrodile, odrežemo jih čim bližje deblu pri enoletni mladiki, ki jo bomo pustili za naprej. Po tej prvi splošni rezi bomo med enoletnimi mladikami, ki smo jih pustili, izbrali od štiri do sedem, glede na bujnost rastline, ki naj bodo srednje lepo razvite in tem bomo pustili do 15 oči. Te mladike bomo nato povezali na žičnate opore.

Kot rečeno, vsakdo, ki je kdaj stal s škarjami v rokah pred drevesom, da bi ga obrezal, se je znašel v stiski, a ni, da bi se tega dela ustrašili. Potrebno je pomisliti, kaj delamo in kar odrežati. Kljub napakam, ki jih bomo neizogibno naredili, bomo opazili, da smo z obrezovanjem drevesu koristili. Priporočljivo pa je, da si v poseben zvezek ali v koledar zapišemo dvome, ki smo jih imeli ob obrezovanju, med vegetacijsko dobo pa bomo opazovali učinke rezi na rodnost, oziroma na rast.

(mt)

Razen v Istri povsod drugod zmagala HDZ

Na županijskih (deželnih) in krajevnih (občinskih) volitvah na Hrvaškem je v nedeljo, 7. t.m., zmagala Hrvaška demokratska skupnost (HDZ), ki je na vladi od zadnjih političnih volitev in kateri med drugimi pripadata republiški predsednik Tudjman in ministrski predsednik Šarinić. Edino izjemo predstavlja Istra z Reko, kjer je dosegel prodorno zmago Istrski demokratski zbor (IDS). Prejel je 67 odstotkov glasov in so bili na njegovih listah izvoljeni tudi vsi kandidati italijanske manjšine, med njimi v Umagu predsednik Unije Italijanov Giuseppe Rota.

***

V soboto, 6. t.m., je bila v Miljah slovesnost ob poimenovanju dvorane kulturnega centra na Trgu Republike po Gastoneju Millu, županu v tej občini od leta 1964 do 1977.

NOVICE

Prejšnji teden so na tržiškem županstvu predstavili »Demografsko poročilo za leto 1992« in raziskavo o razvoju šolske populacije. Iz podatkov, ki so jih zbrali izvedenci, je razvidno, da je tudi za Trst značilno vsedrjavno povprečje, kar zadeva osip prebivalcev, pozitivno pa je dejstvo, da so tudi pri nas v lanskem letu zabeležili porast števila narostev. V primerjavi z letom prej je naraslo za 5 odstotkov.

* * *

V soboto, 6. februarja, je bil v Trstu pohod za mir, ki so se ga udeležili številni otroci v spremstvu vzgojiteljev. Govoril je tudi škof msgr. Lorenzo Bellomi. Srečanje so priredile katoliške organizacije ob 15. »Dnevu življenja«, na manifestaciji pa je bil govor tudi o vloži televizije pri vzgoji otrok.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Dunajski simpozij »Pisatelji in nacionalizem«

◀ III ◀
ga rodu. Povezovalno je iskal skupni imenovalec za vedenjski način, pri katerem bi človekove pravice in demokratska zakonodaja, ki omogoča varno in dostojno življenje, morali stati nad nacionalistično samovšečnostjo.

Opozicijski srbski pisatelj Dragan Velikić je bil dovolj odkrit, ko je javno priznal, da si je Beograd z vojno proti Slovincem, Hrvatom in Bosancem zaprl pot v Evropo. Rekel je, da Srbija, oziroma ostanek tako imenovane Jugoslavije, ponuja svetu danes le bolezen.

Letošnji Prešernov nagrajenec Drago Jančar, ta leteči Holanec slovenstva na poti v svet, se ni hotel odpovedati sanjam o stari pluralistično razvejani Evropi številnih različno obarvanih držav. Nakazal je strah pred neko bodočo dolgočasno uniformirano »planetarno vasjo« brez individualnih posebnosti.

Hrvat Nedjelko Fabrio je prav tako govoril o mnogih Evropah, iz katerih je mogoče zrasti v pluralistično povezano evropsko skupnost malih in velikih.

Nastopili so tudi albanski pesnik Ali Podrimja s Kosova z grozljivim poročilom o velikosrbski represiji in avtorji iz Češke, Slovaške in Romunije.

Zdravnik svetuje

Rak na debelem črevesu (3)

Znaki raka na debelem črevesu so na začetku bolezni zelo nejasni in jih večkrat prav zaradi tega podcenjujemo. Bolečine v trebuhu so pogoste, vendar aspecificne. Če je rak na desnem delu debelega črevesa je bolečina stalna in topa, rak na levi strani navadno povzroča kolike (krče), saj dejansko zapre črevo in onemogoči pravilno odvajanje blata. Rak danke povzroča motnje pri odvajanju, ki postane boleče, človek ima občutek, da ni popolnoma izpraznil črevesa. Bolniki z rakom na desnem delu črevesa imajo večkrat driske, ki ne minejo z običajnimi zdravili in trajajo tedne,

Dr. EDI KOŠUTA

tudi mesece. Bolniki, ki imajo raka na levem delu črevesa, pa imajo izmenično drisko in zaprtje. Blato ima lahko tipično obliko (podobno kozjim iztrebkom). Najbolj važen znak je prisotnost krvi v blatu. Kot sem že povedal, tudi pri zlati žili pride do krvavitev, zato lahko samo zdravniški pregled ugotovi raka. Pri raku so krvavitve v glavnem komaj zaznavne a stalne. Zato jih lahko odkrijemo z laboratorijsko analizo blata. Te

krvavitve povzročajo tudi slabo krvnost s pomanjkanjem železa.

Vsem, in predvsem tistim, ki spadajo v rizične skupine in ki imajo več kot 30 let priporočam, da si dajo analizirati blato, vsaj enkrat na dve leti. Tako ugotovijo, če je prisotna kri in če je analiza pozitivna, grejo na kirurški pregled ter izvedejo celo vrsto analiz, s katerimi ugotovijo, kaj krvavi. V glavnem so to nedolžne bolezni, kot na primer zlata žila, gastritis itd., lahko pa je tudi začetna oblika raka. Te analize so enostavne, poceni in vam lahko rešijo življenje, saj pravočasna diagnoza omogoči radikalno terapijo in popolno ozdravitev.

(Konec)

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Thornton Wilder
NAŠE MESTO

Režija Adrijana Rustja

PREMIERA

v petek, 12. februarja,
ob 20.30 — Abonma RED A

PONOVITVI

v soboto, 13. februarja,
ob 20.30 — Abonma RED B

v nedeljo, 14. februarja,
ob 16. uri — Abonma RED C

Ambrož Kodelja

Kraj duhovne aristokracije

Da ne bi vedno govoril o domačih ljudeh in njihovih lastnostih, se sedaj preselimo na jug Balkana, ali v osrčje Srbije, nekoč pokrajinsko in seveda tudi narodnostno zelo simpatične dežele. Danes se je marsikaj spremenilo, pa prav gotovo tudi tve ugotovitvi.

»Vse ima svoj čas«, piše v svetem pismu stare zaveze in to v knjigi Pridigarja. Tudi ta spomin sega v čas, ko je bilo potovanje po ozemlju nekdanje Jugoslavije podobno sedanjemu, če potujete, recimo, na Sicilijo ali Sardinijo. Potoval si brez ovir, seveda z določeno balkansko razvado, pa vendar si šel in prišel... Mesto (recimo, da je to mesto, čeprav bi ga lahko smatrali za navaden trg) Topola je razpisalo arhitekturni natečaj za ureditev okolice Karadžorževičevega mavzoleja Oplenac. Kraj, kjer počivajo srbski kralji, je vedno za Srbe slovel kot kraj njihovih svetinj; končno pa saj so Srbi narod, ki je v svoji zgodovini imel kralje in kot taki so tudi tako ali drugače oblikovali njihovo kulturo, politiko, gospodarstvo in seveda tudi zgodovino. Mavzolej slovi po najlepših sodobnejših mozaikih, ki so bili narejeni v obdobju med obema svetovnjima vojnama in so vsaj za nas, ki se srečujemo z drugo kulturo, nekaj enkratnega.

Kolega arhitekt je želel sodelovati pri tem projektu, pa me je povabil, da bi si skupaj ogledala kraj, kaj bi se dalo narediti, oziroma, kako bi najlepše obnovili vse tisto, kar je bilo do druge svetovne vojne vzorno urejeno, pod bivšim vladanjem pa krepko zapuščeno. Istočasno pa je, kot se je pozneje izkazalo, imel »za bregom« tudi drug namen, da bi spotoma še »kaj rekla«, kot se temu pravi tako po domače.

Kdo ne bi privolil v takšno povabilo? Posebej še, če ta kraj še kar dobro poznaš, pa ti je tudi pri srcu. Kdor pozna Oplenac, njegove mozaike, seveda tudi ve, kaj so mozaiki in kakšna je njihova kulturna vrednost, kot tudi kulturno sporočilo, potem mu ta kraj pomeni mnogo več kot zadnje domovališče srbskih kraljev in njihovih svojcev.

Kadarkoli sem se znašel na Oplencu — in to je bilo vsaj nekajkrat — sem bil neverjetno srečen. Vedno sem si vzel čas. Nikoli ni

sem takoj vstopil, ampak sem se vedno vsedel na klopco, ki je bila nedaleč od vhoda, pa si z nje lahko gledal prihajajoče in odhajajoče.

To je bil enkratni dogodek, zelo različen od podobnih, ki smo jih bili navajeni, recimo, v Vrbi pred Prešernovo rojstno hišo, ko so vanjo vstopali šolarji ali pa turisti.

Kdorkoli se je vzpenjal proti mavzoleju, se mi je dozdevalo, da je v sebi nosil nekaj, kar ni bilo opaziti kje drugje. Z lahkoto si ločil turista od Srba. Turisti so si zvedavo ogledovali vse, medtem ko je Srb najprej z očesom poškilil na Karadžorževičev grb, ki je vklesan na vhodu, se dostojno odkril, v kolikor je bil pokrit, in dostojanstveno vstopil. Zanimivo je, da se ta gesta tu ni razlikovala med mladimi in starejšimi. Na vseh si lahko opazoval neko dostojansko sakraliteto, ki smo jo velikokrat pogrešali celo v kulturnih prostorih njihovih zgodovinskih samostanov.

Nepozaben mi je ostal spomin na pravoslavnega duhovnika, ki je verjetno prišel mimo s kakšnega romanja z župljani, med katerimi so bili tudi njegovi domači, žena in štirje otroci. Dostojanstveno je v uniformi stopal na čelu te skupine, za njim pa žena in ostali, ki so v polglasnem pogovoru šli proti mavzoleju. Dozdevalo se mi je kot Mojzes, ki vleče za seboj tisti del črede, ki mu je nekje blizu in mu sledi...

Zanimiv je spomin na Kanadčana srbskega porekla, ki je zelo slabo govoril srbski jezik, čeprav sta bila oba starša Srba, pa s kakšno pieteto je odkrival vse, kar je bilo povezano z njegovimi narodnostnimi koreninami.

Najprisrčnejši pa so se mi zdeli navadni kmečki ljudje, ki so del svojega življenja preživeli pod Karadžorževičevo vladavino. Kakor koli že, te si lahko takoj ločil od ostalih. Njihov kmečki srbski ponos je bil tu izbrisan. Kot da to niso več oni. Tu so se vidno spreminjali in so postajali najprej zelo zamišljeni, lahko bi rekel, da so se potopili v neki mistični svet, ko pa so izstopili, so se razživel in si prav čutil njihovo preprosto srečo, da so prišli sem in da so od blizu videli to, kar so jim drugi pripovedovali...

Prvič sem prav tu na Oplencu začutil, kaj pomeni narodni ponos. Kaj pomeni svetost narodne zgodovine nekomu, ki je ni nikoli študiral, pač pa iz nje živel. Mali, drobni dogodki, nanizani v spomin mozaičnega življenja nam lahko osvetlijo pomen svetosti naše narodne zgodovine, ki jo velikokrat sploh ne cenimo več, kot da bi je ne imeli, pa kako je to pomembno, da nas nanjo vsaj včasih kdo spomni.